

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
“ГУЦУЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА – ФЕНОМЕН ТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
ДЕРЖАВНОСТІ НА ЗАКАРПАТТІ ПЕРІОДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ”**

Андрій КОРОЛЬКО

*ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”,
кафедра історії України і методики викладання історії,
вул. Шевченка 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна
e-mail: korolko_andr@ukr.net
DOI gal.31.216-220*

8–11 листопада 2018 р. на Закарпатській Гуцульщині (Рахівський район Закарпатської обл.) відбулися урочисті заходи з нагоди відзначення початку українського державотворення на західноукраїнських землях та 100-річчя заснування Гуцульської Народної ради у селищі Ясіня Рахівського району 8 листопада 1918 р.

Ясіня – столиця українського державного утворення Гуцульської Республіки 1918–1919 рр. Про це тепер завжди нагадуватиме відкрита нова площа імені Героїв Гуцульської Республіки. Вона розташована поруч Ясінянського історико-краєзнавчого музею, на якому встановлена символічна дошка.

10 листопада за сприяння Рахівської райдержадміністрації і районної ради, кафедри історії України і методики викладання історії ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, ГО Всеукраїнське товариство “Гуцульщина”, Фундації Українських гуцулів Румунії, Ясінянської селищної ради проведено Міжнародну наукову конференцію “Гуцульська республіка – феномен творення української державності на Закарпатті періоду національної революції”.

У роботі конференції взяло участь більше 90 осіб: представники органів державної влади, закордонні та вітчизняні науковці, краєзнавці, молоді вчені, вчителі загальноосвітніх навчальних закладів краю, громадські діячі. Серед її учасників були і викладачі та аспіранти кафедри історії України і методики викладання історії та кафедри етнології і археології

Факультету історії, політології і міжнародних відносин ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.

Модератором конференції став Андрій Королько – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. З вітальним словом до присутніх звернувся Дмитро Стефлюк – голова ГО Всеукраїнське товариство “Гуцульщина”.

Словаччину на конференції представляв Микола Мушинка – єдиний учасник, який знав президента Гуцульської республіки С. Клочурака особисто (після його повернення із ГУЛАГу в Сибіру (1945–1957), відредагував та опублікував його спогади “До волі” (Нью-Йорк, 1978. 189 с.; перевидання – Ужгород, 2009. 184 с.) та написав про нього дві монографії під назвою “Лицар волі. Життя і політично-громадська діяльність Степана Клочурака” (Ужгород, 1995. 284 с.; друге доповнене видання. Там таки, 2011. 448 с.).

Ґрунтовні доповіді на конференції виголосили: доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України і методики викладання історії Ігор Райківський про історичні передумови проголошення Гуцульської Народної Ради в містечку Ясіня у 1918 р.; кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії Олег Єгрешій про зміст ідеї “служіння народу” як основи світоглядних цінностей закарпатськоукраїнської інтелігенції кінця ХІХ – початку ХХ ст.; кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії Степан Кобута в проблемній формі роз’яснив питання організації урядом ЗУНР військової експедиції на Закарпатську Гуцульщину у січні 1919 р.; кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії Андрій Королько проаналізував передумови, перебіг і наслідки Сигітської військової операції січня 1919 р.; кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології і археології Петро Костючок свій виступ присвятив характеристиці етнополітичної ситуації в північно-угорських комітатах у кінці 1918 р. – першій половині 1919 р.

Цікавими також були доповіді: Дмитра Стефлюка – голови Всеукраїнського товариства “Гуцульщина”, заступника директора з наукової роботи Національного природного парку “Верховинський” (смт Верховина Івано-Франківської обл.); Василя Лизанчука та Михайла Гнатюка – докторів філологічних наук, професорів Львівського національного університету імені Івана Франка; Миколи Гуйванюка – кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; Василя Поповича – краєзнавця, голови Фондації українських гуцулів Румунії – і Марії Папариги – учителя історії школи села Вишівська Долина, Марамороського повіту, Румунія; Делії Суйоган – продекана (заступника декана) факультету філології Північного університетського центру Бая Маре Технічного університету м. Клуж-Напока, Румунія; Ярослави Ткачук – генерального директора Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (м. Коломия); Василя Мулеси – голови Всеукраїнського товариства “Лемківщина” (м. Перечин Закарпатської обл.); Наталії Ребрик – проректора Закарпатської академії мистецтв, кандидата філологічних наук (м. Ужгород) та ін.

Відзначаючи важливість напрацювань конференції щодо вирішення актуальних проблем з вивчення процесів державотворення на Закарпатті, Закарпатській Гуцульщині періоду Української національної революції 1917–1923 рр., узагальнивши джерелознавчі та історіографічні здобутки, учасники конференції відзначили, що важливим етапом не лише в розвитку політичного життя на Закарпатті, а й загальноукраїнського державотворчого процесу стала діяльність українських народних рад на території краю. Серед них виділялася заснована в листопаді 1918 р. Гуцульська Народна рада в Ясіні, що ухвалила рішення про приєднання східних районів Закарпаття до ЗУНР. Апогеєм національних змагань українців Закарпатської Гуцульщини стало проголошення на початку 1919 р. в цьому містечку Гуцульської республіки, керівники якої вважали її складовою ЗУНР.

Загалом високий науковий рівень доповідей, виголошених у процесі роботи чотирьох пленарних засідань, учасники відзначили їх актуальність, ґрунтовність, наукове та суспільне

значення, а також належну якість та глибину досліджень. Учасники конференції, звернули увагу на необхідності продовженні вивчення: початків етнонаціональної самоідентифікації українців Закарпаття; зовнішніх і внутрішніх чинників самовизначення Закарпаття в 1918–1919 рр.; становлення і функціонування органів української влади на Закарпатській Гуцульщині періоду Української національної революції; питань співпраці Гуцульської республіки та ЗУНР; визначних постатей Гуцульської народної ради і Гуцульської республіки; збереження карбів Гуцульської республіки в історичній національній пам'яті.

Однак, поряд із важливим досягненням у сфері дослідження цих подій Української національної революції на Закарпатті сторічної давнини, існують певні проблеми що потребують подальшого вирішення, тому учасники конференції запропонували прийняти таку підсумкову ухвалу міжнародного наукового форуму: громадськості, представникам влади, краєзнавцям зреалізувати вирішення питання щодо перенесення тлінних останків загиблих воїнів Гуцульської народної оборони та Української Галицької армії, які загинули у січні 1919 р. у ході Сигітської військової операції і покояться на території Румунії в м. Сигет та його околиці, до смт Ясіня Рахівського району Закарпатської області – столиці тогочасної Гуцульської республіки; громадськості та представникам влади на Закарпатті 2019 рік оголосити роком президента Гуцульської республіки Степана Клочурака, перепоховати його тлінні останки на його рідній Малій Батьківщині в с. Чорна Тиса Рахівського району Закарпатської обл.

На науковій конференції були прийняті ще такі рішення: науковій громадськості, краєзнавцям, представникам влади підготувати до Міністерства освіти і науки України звернення щодо внесення у навчальні програми загальноосвітніх навчальних закладів: з історії України – уроку-пам'яті (у січні) про вшанування Гуцульської республіки, з української літератури – вивчення, як обов'язкового твору у навчальній програмі, роману Уласа Самчука "Гори говорять"; у навчальних закладах краю організувати музейні світлиці з нагоди вшанування пам'яті сторіччя української державності на Закарпатській Гуцульщині; науковій громадськості, краєзнавцям, меценатам, громадськості популяризувати дослідження з вивчення Гуцульської республіки, загалом усі джерелознавчі та історіографічні здобутки з вивчення Української національної революції на Закарпатті; спонукати до видання / перевидання художніх творів про

Гуцульську республіку; звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органів місцевого самоврядування щодо надання належних коштів для розвитку українських громад Румунії, Словаччини, Чехії, Угорщини та інших держав Карпатського регіону для популяризації української духовної культури в діаспорі; висвітлювати вивчення подій Української національної революції на Закарпатті сторічної минувшини в газетній і журнальній періодиці української діаспори Румунії, Словаччини, Чехії, Угорщині та інших держав Карпатського регіону; продовжити відзначення сторіччя Гуцульської республіки у 2019 р. через проведення “Січневої коляди” та “Вербового колеса” в смт Ясіня Рахівського району Закарпатської області як цікавих атракційних локацій популяризації та вшанування повсякденного життя, матеріальної і духовної культури українців-гуцулів на території краю, подій Української національної революції на Закарпатській Гуцульщині, загалом на Закарпатті; опублікувати доповіді учасників наукової конференції “Гуцульська республіка – феномен творення української державності на Закарпатті періоду української національної революції” у збірнику матеріалів наукового форуму.

11 листопада свято продовжилося на місцевому стадіоні смт. Ясіня Рахівського району. В останній день святкувань відбулося народне гуляння в рамках фестивалю “Довбушева юшка” та концерт артистів української естради. У святкових заходах також взяли участь представники Гуцульських товариств з м. Львова, м. Верховини, м. Коломиї, м. Яремчі та Румунії.

На завершення, Закарпаття – це своєрідна історико-етнографічна зона українського етносу, яка, за словами українських етнополітологів та істориків, знаходиться в смузі етнічного і політичного прикордоння з румунами, угорцями, словаками і поляками. Порівнюючи з іншими етнографічними регіонами України, Закарпаття характеризується певними особливостями, що зумовлені майже тисячолітнім перебуванням у складі різних держав, що спричинило значну політичну і культурну ізоляцію закарпатців від основних осередків українських етнічних територій. Теза М. Драгоманова про те, що Закарпаття та Галичина були більш ізольовані, ніж Австралія та Європа, не була лише полемічним перебільшенням. Територія Закарпаття не була адміністративним суб’єктом до Першої світової війни (на відміну Буковини). При цьому етнічна територія закарпатських українців постійно звужувалася, а для євреїв, німців, ромів, словаків, румунів та угорців сучасне Закарпаття є лише периферією їхнього колишнього ширшого ареалу. Закарпаття було віддаленим від основних національних (українських) центрів політичного і культурного розвитку. У зв’язку з цим, ця етнічна українська територія дещо припізнилилася з прилученням місцевого населення до етноконсолідуючих і національноконсолідуючих процесів.

Тому учасники міжнародного наукового форуму поставили перед собою важливі завдання – вивчити початки етнонаціональної самоідентифікації українців Закарпаття, окреслити зовнішні і внутрішні чинники самовизначення Закарпаття періоду української національної революції 1917–1923 рр. Проведення цієї конференції є важливим етноконсолідуючим чинником, необхідним для національної і етнічної ідентичності закарпатських українців на сучасному етапі. Вирішено сприяти науковій комунікації, організації та проведенню подібних проектів з метою популяризації вивчення історичних подій, які стосуються дослідження соборності українських земель.